

AMENINȚĂRI INFORMAȚIONALE CU CARE SE CONFRUNTĂ REPUBLICA MOLDOVA ȘI MODUL CUM ACESTEA SE RĂSFRÂNG ASUPRA EXERCITIILOR DEMOCRATICE

Tablou situațional 2024
Perspective 2025

CUPRINS

ARGUMENT.....	3
OBIECTIVELE MIIS.....	5
ECOSISTEMUL MIIS	7
IMPACTUL ASUPRA PILONILOR STRATEGICI DE COMUNICARE ȘI SECURITATE	13
AMENINȚĂRI HIBRIDE ȘI INFORMAȚIONALE ÎN CONTEXTUL ELECTORAL 2024.....	18
SCENARII VULNERABILE STABILITE PENTRU PROCESELE DEMOCRATICE ÎN 2025	28
MĂSURI STRATCOM DE RĂSPUNS LA PROVOCĂRILE 2025	32

ARGUMENT

Dezbaterile din spațiul public derulate în jurul principalelor teme-pilon ai realizării securității naționale în contextul scrutinelor electorale din luna octombrie 2024 au demonstrat necesitatea încurajării în toate formele a unei prezențe mai susținute a mesajelor pozitive – productive și clarificatoare. Acest deziderat are două scopuri principale, egal de importante:

- În primul rând este vorba despre **facilitarea accesului cetățenilor la informații corecte și complete** legate de dezideratele democratice stabilite, de deciziile politice ce vizează atingerea lor, și de inițiativele administrative și impactul lor asupra vieții cetățenilor. Această dimensiune se realizează prin *activitatea de Comunicare Strategică (STRATCOM), proces multi-instituțional, de implicare largă atât la nivelul statului cât și al partenerilor săi din societatea civilă, media, comunități locale.*
- În al doilea rând este vorba de **obligția asigurării unui mediu de informare sigur, prin diminuarea impactului acțiunilor de manipulare a informației și ingerințelor străine externe (MIIS¹)** asupra populației. Această dimensiune se asigură prin *acțiuni sinergice multi-instituționale la nivelul aparatului de stat ce vizează monitorizarea permanentă a mediului informațional, sesizarea comportamentelor manipulatorii, identificarea actorilor implicați în astfel de activități și propunerea și implementarea de acțiuni legale menite a diminua efectele negative pe care le au asupra populației campaniile de dezinformare și manipulare.*

Pentru realizarea în bune condiții a acestor două linii de activități, monitorizarea este ghidată de un set de **narative² de informații subsumate celor cinci piloni de comunicare strategică ancorate în obiectivele de securitate națională³.**

Aceste narative care stau la baza analizei mediului informațional din Republica Moldova – enunțuri sintetice ale ideilor ce caracterizează pozitiv sau negativ fiecare pilon al securității naționale în parte – au fost selectate din materialele realizate la nivelul CCSCD și ajustate cu punctele de vedere selectate din reacțiile celorlalte instituții-membru ale Consiliului CCSCD. Odată stabilite listele de narative prioritare (seturi egale de narative pozitive și negative de urmărit), relevanța lor a fost testată prin compararea cu discuția publică, interesele populare, obiectivele identificate ale actorilor străini și multiplicatorilor/punctelor lor de sprijin în Moldova.

¹ **Acțiuni de manipulare a informațiilor și ingerințe străine** - eforturi intenționate și coordonate ale entităților străine, cum ar fi guverne, agenții ale acestora sau actori nonstatali, de a manipula sau influența opinia publică, informațiile sau narațiunile într-o altă țară în scopul atingerii propriilor lor obiective strategice, politice sau ideologice și care sunt de natură să cauzeze prejudicii securității și intereselor naționale definite prin acte normative (Legea nr. 242 din 31.07. 2023).

² **Narativ de informații** - definiția sublimată a unui enunț generic prin care se vizează livrarea unui anumit mesaj, idee sau comportament specific la nivelul consumatorului de informație.

³ **Pilonii de comunicare strategică** – Integrare Europeană, Coeziune socială, Reziliență economică, Consolidarea sectorului apărare, Întărirea securității naționale în contextual European (Concepția de comunicare strategică și contracarare a dezinformării, a acțiunilor de manipulare a informațiilor și ingerințele străine pentru anii 2024-2028, aprobată prin HP Nr. 416 din 22.12.2023).

La finalul acestui proces s-a ajuns la două seturi distincte de narative, unul pozitiv și unul negativ, a căror evoluție este monitorizată în continuu pentru a putea propune orientări strategice de ajustare instituțională care să conducă la o mai bună informare a populației.

Acest Raport își propune să:

- contextualizeze modul în care democrația, instituțiile și procesele democratice au fost atacate, și
- să detalieze care vor fi cel mai probabil narativele de manipulare informațională externă și interferență care vor fi angajate pe parcursul perioadei următoare, până la scrutinul electoral din 2025.

La baza acestei previziuni se află rezultatele analizei realizate asupra modului cum actorii maligni au acționat pe parcursul anului 2024 (în special începând cu finalul lunii mai, în perioada imediat premergătoare summitului EPC), ajustat cu interesele acestora de deturnare a bunului mers al democrației în Republica Moldova.

OBIECTIVELE MIIS

Una din sarcinile Centrului constă în identificarea obiectelor ostile promovate de actori statali străini și interni pentru subminarea democrației în Moldova. În urma analizării mediului de comunicare online⁴, au fost identificate **cinci obiective majore ale manipulării informaționale și a interferențelor străine (MIIS)**:

I. Împiedicarea stabilității economice a Moldovei.

Acreditarea ideii că politicile UE vor înrăutăți situația financiară a țării, concomitent cu promovarea manipulatorie a unor teze referitoare la ajutorul extraordinar acordat tradițional de Rusia și a faptului că o ipotetică apropiere cultural-socială între cele două popoare este singurul fundament al unei cooperări economice externe care să nu transforme Moldova într-o colonie au fost puternic susținute în special pe parcursul lunilor premergătoare alegerilor prezidențiale și a referendumului european. Încercarea de compromitere a oricăror eforturi de creare și consolidare a rezilienței economice a țării prin interpretarea manipulativă a informațiilor astfel încât să se creeze opoziție socială la deciziile politice (cum este cazul hub-urilor de transport și depozitare ce urmează a fi construite, portretizate ca fiind în fapt un pas spre militarizarea Moldovei) a avut impact asupra deciziilor electorale exprimate de cetățeni din zone unde s-au investit major inclusiv fonduri europene.

II. Promovarea divizării culturale și religioase.

Actorii maligni exploatează confruntarea dintre Mitropolia Moldovei de pe lângă Patriarhia Moscovei și Mitropolia Basarabiei de pe lângă Biserica Ortodoxă Română pentru a promova divizarea culturală și religioasă în societate. O adevărată campanie de dezinformare conform căreia integrarea europeană amenință creștinismul ortodox din Moldova, că se intenționează închiderea bisericilor și interzicerea ortodoxiei, este dusă cu sprijinul unei părți a clerului, motivat material în mode direct de actori străini. Actorii maligni acuză clasa politică pro-democratică și pro-europeană de la Chișinău de promovarea un mediu de dispreț și divizare în societate (ar urmări divizarea societății moldovenești prin etichetarea susținătorilor lor drept „patrioți” și „eroi” și a opozanților lor drept „trădători” și „agenți”). Tendințele pro-democratice ale diasporei moldovenești consistente sunt etichetate ca non-moldovenești, “cealaltă Moldovă” – singura pe care clasa politică conducătoare o respectă.

III. Subminarea legitimității clasei politice pro-democratice și a proceselor de apropiere de Uniunea Europeană demarate.

Se încearcă inducerea percepției unui partid corupt și incapabil să gestioneze țara (remanierea este prezentată fie ca o dovadă a numirilor discreționare, fie ca un proces care arată lipsa de competență în interiorul partidului de guvernământ), dar care dorește păstrarea puterii cu orice

⁴ Au fost luate în calcul și analizate media exclusiv online, site-urile mijloacelor mass-media tradiționale, precum și canale, pagini și profiluri cu caracter public de pe principalele platforme de social media cu relevanță în Moldova – Facebook, Telegram, YouTube.

preț, inclusiv prin apelarea la măsuri represive și transformarea statului într-unul polițienesc (președintele este portretizat ca fiind un autocrat care și-a subordonat direct instituțiile de forță ale statului). Apropierea de Uniunea Europeană este prezentată ca fiind proiectul egoist al președintelui, din care nu vor avea de câștigat decât ea și apropiații săi, în timp ce restul populației va fi împovărată (costuri ale vieții crescute), deposedată de valori (terenurile vor fi vândute străinilor, producția agricolă va putrezi) și îi va fi periclitată sănătatea (Moldova va fi transformată într-o bancă de organe pentru Vest).

IV. Atacarea politicii externe pro-europene și a eforturilor de consolidarea a apărării naționale a Republicii Moldova.

Această linie de atac se concentrează pe exploatarea amenințării potențiale a extinderii invaziei rusești din Ucraina pe teritoriul Republicii Moldova, cu scopul de a submina politica externă pro-europeană și eforturile de consolidare a apărării naționale. Dincolo de campaniile susținute de manipulare și propagandă anti-UE, au existat încercări organizate de destabilizare a proceselor democratice prin cumpărarea de voturi, alerte false cu bombă și alte activități subversive. Când privește consolidarea apărării țării, eforturile de modernizare a armatei, de înzestrare cu tehnică de ultimă oră integrată cu cea folosită de partenerii statului sunt etichetate ca fiind încercări de militarizare a țării, care vor duce inevitabil la un conflict cu Rusia. Neutralitatea constituțională este prezentată unilateral ca fiind unicul garant al păcii, prezența ilegală (și în dezacord cu această neutralitate) a forțelor rusești pe teritoriul regiunii transnistrene fiind fie ignorată, fie promovată ca factor de stabilitate regională.

V. Țintirea suveranității Republicii Moldova.

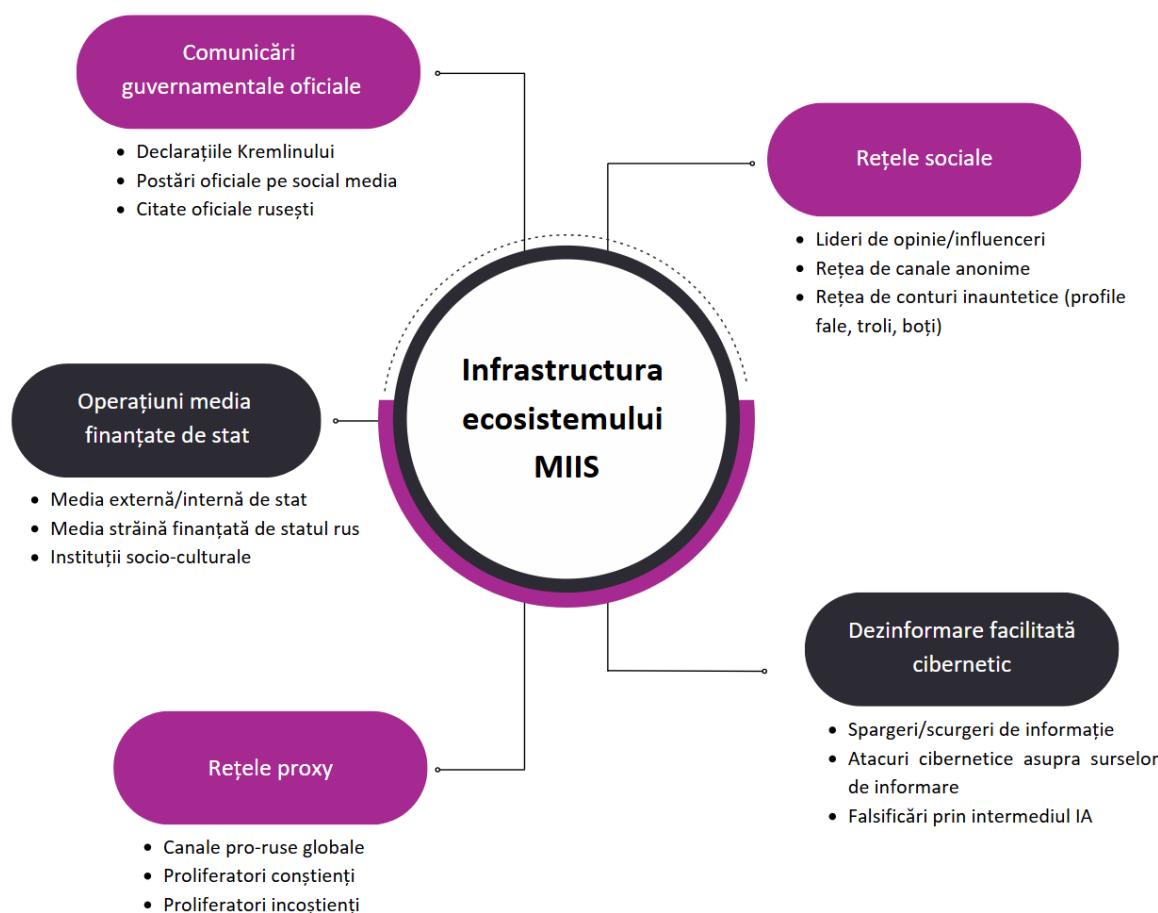
Suveranitatea Republicii Moldova este ținută prin difuzarea de mesaje care valorifică nemulțumiri istorice, sentimente naționaliste și retorică anti-occidentală, poziționând Rusia drept singurul aliat legitim al țării. Narativele pro-ruse prezintă Vestul ca o forță destabilizatoare, folosind premisa „protejării” Moldovei de interferențele occidentale pentru a întări imaginea Rusiei ca singurul aliat legitim. Suveranitatea e prezentată ca fiind în pericol a fi pierdută odată cu apropierea de Uniunea Europeană, mass-media simpatizante cu influența rusă prezentând alinieră la UE ca pe o amenințare la adresa identității și stabilității naționale. Astfel de tactici capitalizează pe scepticismul unei părți a populației față de orientarea pro-occidentală a guvernului, alimentat de legăturile istorice cu Rusia și instabilitatea politică continuă. Această strategie urmărește să creeze diviziuni, să submineze suveranitatea Moldovei și să influențeze opinia publică în direcția unor sentimente pro-ruse, slăbind astfel eforturile de consolidare a independenței și suveranității.

ECOSISTEMUL MIIS

Centrul a realizat o cartografiere a infrastructurii, a tacticilor, tehnicilor și procedeeelor (TTP) utilizate de actorii non-democratici pentru realizarea obiectivelor ostile. În cele ce urmează, Raportul descrie **instrumentele ecosistemului MIIS**.

Actorul malign deține o infrastructură cuprinzătoare de manipulare a informațiilor, care operează prin mai multe canale interconectate pentru a disemina și amplifica narațiuni strategice. Acest ecosistem sofisticat funcționează prin **cinci vectori distincți**, dar coordonați:

I. Comunicări oficiale ale statului.

Mesaje directe transmise prin instituții guvernamentale, oficiali și canale diplomatice.

În anul 2024, Ministerul Rus de Externe a emis 76 de declarații oficiale referitoare la Republica Moldova, iar în cadrul briefingurilor de presă săptămânale, Republica Moldova beneficiază de o rubrică dedicată. Discursurile sunt marcate de o retorică agresivă și acuzatoare, având ca principal obiectiv delegitimarea conducerii pro-europene și a parcursului european al Republicii Moldova.

Declarațiile Ministerului Rus de Externe acuză autoritățile moldovene de falsificarea proceselor

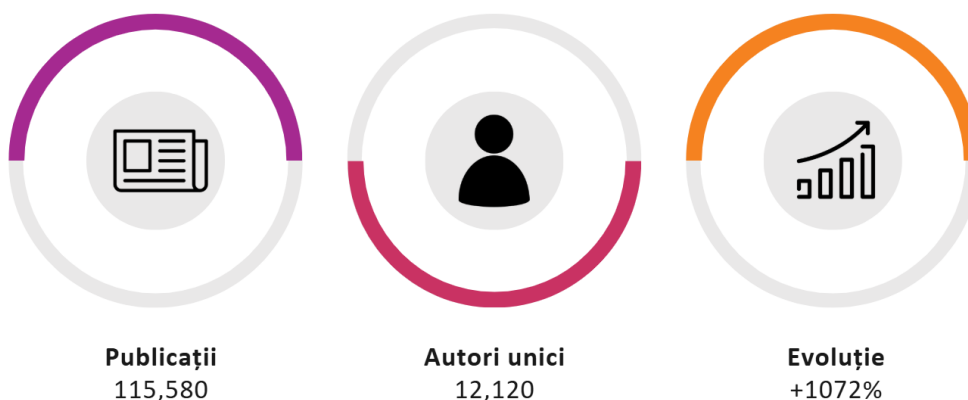
electorale, discriminarea populației rusofone, cedarea suveranității către Occident, eroziunea identității naționale și militarizare excesivă. În plus, se recurge la utilizarea constantă a unor tehnici persuasive precum comparațiile istorice negative, statisticile selective, întrebările retorice și apelurile emoționale la memoria istorică – acea istorie mistificată și trunchiată, promovată intens pe perioada cât Republica Moldova a fost sovietizată.

Prin aceste strategii, Ministerul Rus de Externe încearcă să contureze imaginea unei Moldove "capturate" de interesele occidentale și aflate într-un proces de "colonizare economică" și "deznaționalizare." Rusia este astfel prezentată ca un protector al valorilor tradiționale și al "adevăratelor" interese ale poporului moldovenesc. Această narațiune urmărește să submineze încrederea în direcția pro-europeană a țării și să poziționeze Rusia drept o alternativă legitimă și favorabilă Republicii Moldova.

II. Operațiuni media finanțate de stat.

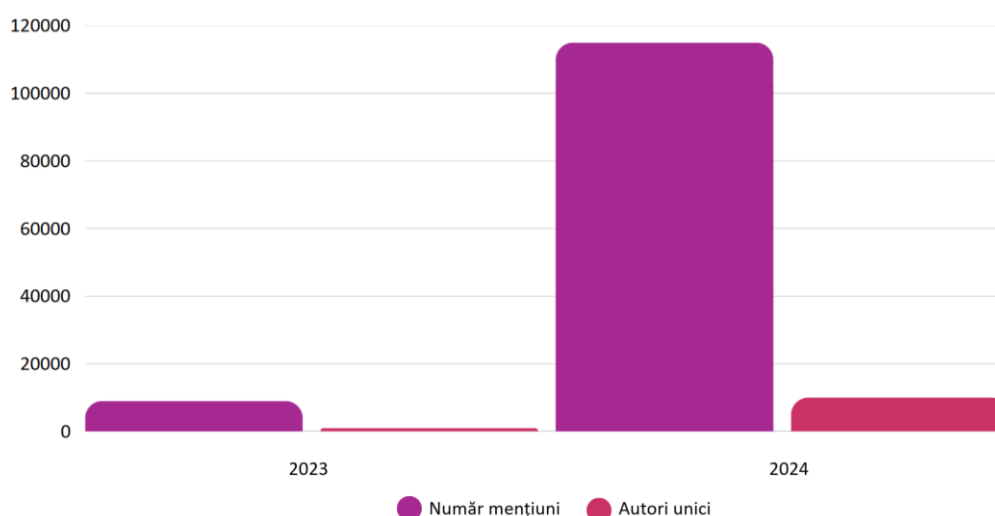
În anul 2024, analiza informațională realizată asupra mențiunilor referitoare la Republica Moldova în spațiul mediatic din Federația Rusă a evidențiat o evoluție semnificativă în comunicarea de influență. Pe platformele monitorizate – site-uri de știri, forumuri, bloguri, X (fostul Twitter) și alte medii online

Mențiuni în mass-media din Rusia în 2024

– s-au înregistrat în total 115.580 de mențiuni, reprezentând o creștere dramatică de 1072% față de cele 9.858 de mențiuni din anul 2023. De asemenea, s-au identificat 12.120 de autori unici, ceea ce subliniază amploarea și diversitatea surselor implicate în diseminarea acestor mesaje.

Această creștere substanțială indică nu doar o intensificare a prezenței Republicii Moldova în discursurile publice rusești, ci și o evoluție în strategiile de comunicare și propagandă folosite de entitățile implicate. Articolele și postările din 2024 au prezentat Republica Moldova într-o lumină predominant negativă, contribuind la crearea unui cadru narativ menit să submineze încrederea publică în instituțiile și politicile moldovenești.

La această operațiune de influență informațională au contribuit în principal entități media ruse, fie că sunt deținute de stat, fie că sunt aliniate Kremlinului. Aceste organizații media au adoptat o strategie de amplificare a mesajelor oficiale, utilizând rețelele de socializare și alte platforme digitale pentru a asigura o difuzare largă și rapidă a informațiilor. Astfel, se poate observa o coordonare a eforturilor menite să legitimeze narativele de stat și să exercite o presiune informațională constantă asupra Republicii Moldova.

Un aspect important în această ecuație este și faptul că Rusia își valorifică resursele financiare considerabile, inclusiv pentru a achiziționa spațiu publicitar în instituțiile media internaționale și locale. Această strategie se extinde chiar și la publicații cu audiență europeană sau la cele care se bucură de o anumită credibilitate în rândul publicului moldovean. Prin intermediul acestei abordări, Moscova nu doar că își extinde accesul la o audiență mai largă, dar reușește să răspândească dezinformarea sub formă de conținut aparent legitim, complicând eforturile de identificare și combatere a acesteia. Publicații precum EU Reporter și EU Today au jucat un rol semnificativ într-o campanie de dezinformare bine coordonată. Aceste platforme au publicat articole și materiale sponsorizate care promovau în mod activ narațiuni anti-europene și pro-ruse, amplificând false acuzații de încălcări în procesul electoral. Mesajele diseminate vizau subminarea încrederii în integritatea alegerilor și a procesului democratic, în timp ce promovau o perspectivă favorabilă Rusiei și criticau orientarea pro-europeană a Republicii Moldova⁵.

III. Dezvoltarea rețelelor proxy.

Constă în cultivarea și utilizarea unor surse terțe locale, care se aliniază și amplifică mesajele Kremlinului. Campaniile de dezinformare rusești utilizează intermediari dispuși, cum ar fi bloggeri, jurnaliști și lideri de opinie, care fie împărtășesc ideologic narațiunile promovate de Rusia, fie au fost influențați sau cointeresați de agențiile de informații ruse. Această strategie facilitează infiltrarea dezinformării în spațiul media local, sporindu-i credibilitatea și impactul.

⁵ <https://dfrlab.org/2024/12/11/pro-kremlin-narratives-moldova-vote/>

- **Actori statali pro-ruși:**

Partide și politicieni, unii dintre ei cu activități restricționate din punct de vedere legal în urma unor acțiuni anterioare neconstituționale, contribuie la diseminarea mesajelor pro-ruse, amplificând eforturile de influențare a opiniei publice.

„Blocul politic Победа – Victorie - un actor de referință în peisajul politic pro-rus din Moldova, format din Partidul Șor (desemnat neconstituțional), Renaștere, Șansă, Partidul „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și Partidul Victorie. Acest bloc politic joacă un rol important în orientarea discursului public și în promovarea narativelor pro-ruse la nivel politic.

- **Actori din Sfera Religioasă**

Figuri cheie din rândul clerului, în special cel afiliat Mitropoliei Chișinăului și a întregii Moldove, joacă un rol semnificativ în rețeaua de influență pro-rusă, prin răspândirea apelurilor către stat de a opri ceea ce este perceput ca „tortură morală împotriva Bisericii”, contribuind astfel la validarea și amplificarea narativelor pro-ruse.

- **Actori Non-Statali**

În această categorie se regăsesc organizațiile media, inclusiv cele care au migrat către social media ca răspuns la sancțiunile legale aplicate de organele statului ca urmare a constatării încălcării normelor în vigoare.

IV. Exploatarea strategică a rețelelor sociale:

Platformele de social media sunt utilizate activ pentru a disemina dezinformări și a influența percepțiile publice în Republica Moldova. Această activitate se bazează pe utilizarea de profiluri false, care lucrează în grupuri coordonate pentru a amplifica narațiuni favorabile actorilor politici pro-ruși, creând iluzia unui sprijin larg din partea publicului. Profilurile false se infiltrează în grupuri publice și private de pe Facebook, canale de Telegram sau alte platforme, influențând discuțiile prin comentarii, distribuirea de știri false și crearea de postări care amplifică polarizarea și controversele sociale sau politice.

Pe platformele precum Facebook și Telegram au fost identificate conturi gestionate de boți care automatizează activități precum postările, like-urile, comentariile și distribuirea conținutului, făcându-le să pară active și autentice.

Există, de asemenea, canale de social media fără atribuire directă sau transparență în privința identității administratorilor, care se prezintă ca fiind reprezentative pentru comunități cu interese generale, precum sfaturi de viață sau știri mondene. Cu toate acestea, aceste canale integrează constant mesaje manipulatorii anti-occident, subliniind pierderea libertăților și demnităților odată cu apropierea de Vest.

Deși s-a observat o predilecție pentru platforma Telegram (mai puțin reglementată în privința conținutului publicat), nu excludem ca pe parcursul anului următor să vedem o multiplicare a acestor canale de manipulare și pe alte platforme, precum Facebook și TikTok⁶.

Actorul malign a recurs la un arsenal complex de **tactici, tehnici și procedee** pentru a-și susține și promova narativele sale.

⁶ Există suspiciuni consistente legate de transferarea de către Rusia către un candidat la alegerile prezidențiale din România de cunoaștere legată de manipularea opiniei publice prin intermediul TikTok. Identitatea lingvistică între cele două țări poate crea din exemplul românesc o lecție învățată pentru următoarele alegeri din Moldova.

TTP (Tactici / Tehnici/ Proceduri)	Descriere Succintă	Exemplu practic
Crearea și răspândirea narațiunilor false.	Implică generarea, amplificarea sau adaptarea unor informații neadevărate, distorsionate sau scoase din context, menite să influențeze percepția publică și să stârnească confuzie.	Articole false pe site-uri obscure, distribuite masiv pe rețelele sociale pentru a genera temeri sau sentimente anti-occident. Coordonarea campaniilor de manipulare a informațiilor și ingerințe străine prin inițierea unor rețele de conturi Telegram similare. Deghizate sub comunități de interese și unde se discută problematici de interes local/regional, a fost creată o rețea la nivelul întregii țări prin intermediul căreia are loc răspândirea uniformă și rapidă a mesajelor manipulative sau false.
Adaptarea manipulării informației la grupuri demografice specifice	Narațiunile sunt contextualizate, alternate în funcție de evoluțiile politice pentru a se asigura impactul lor, iar mesajele transmise pe social media sunt coordonate și uniforme.	Printre grupurile de comunități etnice, religioase și comunități rurale vulnerabile, sunt promovate videoclipuri virale și imagini cu încărcătură emoțională cu scopul de a genera reacții negative puternice.
Dezvoltarea și folosirea rețelelor de troli și boți	Rețele de conturi automate (boți) și troli umani, utilizate pentru a manipula discuțiile publice și a genera un volum mare de conținut partizan în mediul online	Ferme de conturi inautentice care invadează secțiunea de comentarii la paginile publice ale diferitor instituții media, persoane publice, etc.. Atacuri coordonate de troli pe rețelele sociale, hashtag-uri care devin virale prin activitatea boților Ex: #nuacum, #freeMoldova
Operațiuni de influențare prin social media	Coordonarea postărilor, comentariilor și mesajelor private pentru a orienta opiniile utilizatorilor, a-i dezinforma sau a le consolida convingerile distorsionate deja formate, în direcția dorită.	Grupuri tematice pe Facebook/Telegram care promovează constant aceleași teme pro-Kremlin sau anti-UE/NATO; Anunțuri sponsorizate de Facebook care încearcă să discrediteze instituții democratice (Comisia Electorală Centrală, Președinția) și administrative (Politia, Carabinierii).
Postări pe platforme multiple (cross-platform)	Diseminarea coordonată a conținutului pe diverse platforme pentru a maximiza impactul, a crește vizibilitatea și a influența percepțiile publicului	Re-postarea pe Facebook a mesajelor împotriva CEC diseminate inițial de actori politici pe Telegram și preluarea conținutului pe TikTok.
Exploatarea diviziunilor sociale	Identificarea temelor sensibile (etnie, religie, orientare politică, socială etc.) și amplificarea discursului radical pentru a accentua polarizarea și a crea dezbinare în societate.	Mesaje care accentuează conflicte între grupuri etnice, alimentând ostilități și mimând susținerea uneia dintre părți. Apeluri tendențioase din rândul reprezentanților bisericești care promovează narațiunea privind „tortură morală împotriva Bisericii”
Scurgeri și divulgări selective de informații	Obținerea (prin hacking sau surse interne) și publicarea unor documente reale, însă prezentate parțial sau scoase din context pentru a manipula percepțiile publicului.	Publicarea unor comunicări instituționale interne trunchiate pentru a sugera corupție sau conspirații.
Influențarea prin mass-media	Utilizarea canalelor media oficiale controlate (TV, radio, presă) sau a	Posturile de stat rusești acoperire în Republica Moldova, posturile TV locale cu

TTP (Tactici / Tehnici / Proceduri)	Descriere Succintă	Exemplu practic
tradițională	platformelor paravan (pseudo-mass-media) pentru a disemina propagandă, mesaje-cheie și interpretări care susțin linia narativă a Rusiei.	finanțare opacă, care promovează constant mesaje pro-Kremlin agenții de știri online, posturile TV cu finanțare opacă (MD24), care promovează constant mesaje pro-Kremlin.
Cooptarea surselor de încredere (jurnaliști, formatorilor de opinie, etc.)	Abordarea, recrutarea ori influențarea unor persoane cu vizibilitate (jurnaliști, experți, influenceri) pentru a promova puncte de vedere favorabile Rusiei, disimulate în „analize obiective” sau al „interviurilor exclusive”.	Interviuri „aranjate” cu persoane pro-Kremlin ce prezintă situația politică într-un mod convenabil intereselor ruse.
Crearea sau finanțarea de organizații și inițiative din prima-linie / paravan	Înființarea de ONG-uri, institute de cercetare, grupuri de lobby ori think-tank-uri care să promoveze narative convenabile, pretinzând obiectivitate sau independență.	ONG-uri cu agendă mascată, de ex. EVRAZIA care, de fapt, sprijină teze pro-Kremlin și influențează discursul public în favoarea Rusiei. Deschiderea, prin intermediul unei firme de consultanță politică, a unor pagini web care au promovat în mod ascuns votul negativ la referendumul european (site-ul nuacum.eu)
Atacuri cibernetice (hacking) cu scop de dezinformare	Lansarea de atacuri cibernetice pentru a obține date confidențiale, care sunt ulterior folosite în campanii de dezinformare, șantaj sau pentru a perturba infrastructuri critice de comunicații, energetice, etc.	Spargerea serverelor unor instituții publice, mass-media și publicarea selectivă a informațiilor pentru a discredita.
Utilizarea AI pentru generarea de conținut manipulator. Crearea și difuzarea de cheapfakes / deepfakes	Folosirea tehnologiilor bazate pe Inteligență Artificială (inclusiv modele de limbaj avansate) pentru a crea în cantități mari texte, postări, comentarii sau chiar răspunsuri automate, menite să inducă în eroare, să influențeze discuțiile online și să pară că provin din surse umane diverse. Generarea (prin AI) de conținut media video sau audio care modifică discursul ori imaginea unei persoane publice (deepfake) ori apelarea la tehnici mai simple (cheapfake), cu scopul de a dezinforma, de a compromite reputația cuiva sau de a alimenta narațiuni false în spațiul public.	Crearea unui volum impunător de mesaje pro-Kremlin pe forumuri și rețele sociale, aparent scrise de utilizatori reali, dar de fapt generate de AI (chatbots avansați). Conturi false care o impersonează pe președinta Maia Sandu, prin intermediul cărora la acest moment se diseminează în special pamflete cu tentă umoristică dar care ridiculizează și au menirea de a o discredita prin atac la persoană.

IMPACTUL ASUPRA PILONILOR STRATEGICI DE COMUNICARE ȘI SECURITATE

Analiza modului în care pilonii de securitate națională sunt atacați prin MIIS evidențiază următoarele aspecte de interes public:

Pilonul 1. Integrarea europeană.

Având în vedere contextul politic din Moldova, cu o polarizare accentuată a societății între electoratul pro-occidental (susținător al democrației, preocupat de drepturile și libertățile cetățenești pe care este construit sistemul democratic, care își explică opțiunea ca fiind unica modalitate de a păstra suveranitatea și independența țării) și electoratul pro-rus (dispus să cedeze din drepturi și libertăți în schimbul garantării siguranței, cu acces redus la beneficiile democratice, care își explică opțiunea ca fiind unica modalitate de a păstra suveranitatea și independența țării), atacarea pilonului Integrare Europeană este cea în care actorii maligni investesc cel mai mult efort.

Este o temă facilă pentru actorii maligni (prilejuri multiple de a o pune în discuție, datorită agendei partidului de guvernământ și a președintelui), le este ușor să confecționeze un inamic (Uniunea Europeană, un concept care e privit de majoritate ca fiind unul elitist – la fel cum e descris și PAS -, greu de înțeles, și care prezintă avantajul că nu e rapid în contrareacție), și le este ușor să stie ce vulnerabilități să exploateze (sociale – frica de rupere a familiei; economice - nesiguranță economică generată de competiția cu o economie avansată și prea puțin înțeleasă; politice – elitele anti-occidentale se tem să piardă avantajele date de un sistem hibrid, încă permeabil la corupție, populația speră că păstrarea unui sistem corupt să însemne liniște socială; securitate – promisiunea Rusiei de a nu lăsa Moldova pradă Occidentului).

Cele trei narrative principale monitorizate și anume:

- „*Occidentul este inamicul Republicii Moldova*”;
- „*UE dezbină țara*”;
- „*Apropierea de UE generează creșterea costurilor economice și sociale*”.

au fost între principalele promovate de actorii maligni în perioada analizată iar trendurile înregistrate indică faptul că ele vor continua să fie între principalele ținte pe perioada următoare. De notat este că analiza realizată a indicat că, practic, **actorii maligni au căutat să lege orice subiect de comunicare cu unul sau mai multe din aceste narrative de dezinformare.**

Pilonul 2. Coeziune socială.

Coeziunea socială este – probabil – cea mai importantă dimensiune a Securității Naționale, prioritatea numărul unu în ce privește consolidarea. După cum s-a văzut în perioada analizată și cu precădere în timpul alegerilor prezidențiale și referendumului european, lipsa coeziunii sociale și a sentimentului că nu toți cetățenii sunt priviți și tratați la fel facilitează coruperea alegătorilor (majoritatea covârșitoare a celor care au acceptat bani în schimbul votului provin din UTA Găgăuzia și din nordul țării, acolo unde principala limbă vorbită e rusa). Afinitățile lingvistice au fost un factor de separare în societatea moldovenească din totdeauna, iar eforturile forțelor democratice au fost, din păcate, uneori îndreptate înspre eliminarea multitudinii lingvistice în loc să o îmbrățișeze și să folosească multilingvismul și multiculturalismul ca pe un avantaj. Actorii maligni interni sau externi portretizează această tendință ca un adevărat pogrom împotriva filoruşilor.

Faptul că, pe unele momente, comunicarea oficială s-a făcut exclusiv în limba română a dat prilej actorilor maligni să manipuleze cu privire la intențiile clasei politice democratice (nativul ostil „**Partidele pro-europene divizează societatea**” a fost adesea promovat ca să acuze un presupus tratament preferențial pe care clasa politică îl aplică vorbitorilor de limba română). Faptul că pe perioada dintre turul 1 și 2 al alegerilor prezidențiale rolul diasporei a fost extensiv detaliat de mass media independentă a facilitat răspândirea largă a acestui nativ manipulatoriu referitor la existența în societate a unei falii ireconciliabile. Posibilitatea de a formula orice mesaj într-un mod binar extrem de simplu, de tip “noi versus ei”, oferă actorilor maligni o cale sigură și rapidă de a ajunge la mințile populației.

„**Rusia este prietenul istoric al Moldovei**” este un alt nativ ostil căruia i se subsumează un corp important de mesaje manipulatorii identificate și analizate în intervalul analizat, mai cu seamă în preajma alegerilor. Prezența unei moșteniri culturale, istorice, sociale comune cu spațiul ex-sovietic și în special cu Rusia, remanentă și după câștigarea independenței de către Moldova, este exploatată cu ușurință de actori maligni (după un plan pus la cale de Rusia, și testat de aceasta în multe foste republici).

Alegații că UE impune Moldovei politici care contravin valorilor sale naționale, cum ar fi programele de educație LGBT în școli și restricționarea dreptului de a practica liber religia ortodoxă, sunt folosite pentru a prezenta Occidentul ca o amenințare la adresa valorilor tradiționale moldovenești. În contrapartidă, nativul ostil care susține că „**Rusia este protectorul valorilor tradiționale**” este puternic susținut atât prin manipularea informațională a populației cât și prin acțiuni mai strategice, cum ar fi stagiile de instruire prin care preoți moldoveni trec în Rusia.

Pilonul 3. Reziliență economică.

Atingerea unui nivel optim al Rezilienței Economice a Republicii Moldova, un deziderat esențial pentru realizarea securității naționale, poate fi subminată de actori maligni aflați sub influența Federației Ruse prin promovarea unor narative de dezinformare care vizează destabilizarea economiei moldovenești și întărirea dependenței de Rusia.

Narativul ostil **„Vestul vrea să ne pună în dependență”**, sugerează că relațiile economice și comerciale cu statele occidentale, în special cu Uniunea Europeană, vor transforma Republica Moldova într-un satelit economic al acestora. Mesajele subsumate acestui narativ prezintă integrarea Moldovei în structuri economice internaționale ca pe o capcană care va submina autonomia economică a țării și o va face vulnerabilă la dictatele Vestului. Acest discurs contribuie la erodarea încrederii populației în beneficiile unei economii diversificate și stabilite pe baze internaționale solide.

Mesajele care susțin narativul ostil **„Producția noastră va putrezi pe câmp. Pierderea piețelor tradiționale.”** vizează fricile legate de impactul unei orientări economice pro-europene asupra sectorului agricol al Moldovei. Afirmând că Moldova va pierde piețele tradiționale, mai ales pe cele din Rusia, acest narativ frizează riscurile economice ale schimbărilor structurale și adâncește teama că Moldova nu va putea să-și exporte produsele agricole și să își protejeze producătorii locali. Acest mesaj reduce încrederea în adaptarea economiei la noile cerințe internaționale și descurajează investițiile externe necesare modernizării sectorului agricol.

În final, narativul **„Moldova are nevoie de ajutorul rusesc”** promovează dependența economică față de Rusia, afirmând că doar prin relații economice strânse cu Moscova Moldova poate să supraviețuiască și să prospere. Această ideologie face apel la tradițiile istorice și economice ale țării, prezentând Rusia ca un partener indispensabil pentru stabilitatea economică a Moldovei. În realitate, această viziune menține Moldova într-o stare de subdezvoltare, dependență și vulnerabilitate economică.

Prin urmare, aceste narative contribuie la subminarea Rezilienței Economice a Republicii Moldova, întărind narativul unui viitor economic izolat și dependent de Rusia, în loc să sprijine o diversificare a piețelor și o integrare economică echilibrată cu statele vestice.

Pilonul 4. Consolidarea apărării.

Consolidarea Apărării Naționale a Republicii Moldova reprezintă unul dintre pilonii esențiali pentru asigurarea securității naționale, însă acest obiectiv poate fi subminat cu ușurință de actori maligni, în special cei aflați sub influența Federației Ruse. Propaganda pro-rusă utilizează intens trei narative de dezinformare care vizează tocmai procesul de modernizare și integrare a armatei moldovenești în structuri internaționale de apărare.

Primul narativ, **„Modernizarea armatei transformă țara în țintă”**, sugerează că eforturile de modernizare a forțelor armate moldovenești ar atrage o amenințare externă, în special din partea Rusiei, creând o stare de insecuritate. Acesta amplifică teama și opune rezistență necesității de reformare a armatei, oferind un pretext pentru a combate aceste reforme. Având ca bază teama firească de război (o parte a populației încă își amintește de recentul conflict din 1992) actori maligni asociază eforturi de consolidare a infrastructurii critice (exemplul hub-ului de transport de la Ungheni, portul Giurgiulești) unor presupuse acțiuni de militarizare a țării care nu vor face decât să strice echilibrul de securitate regional și să expună Moldova reacției Rusiei.

Al doilea narativ, **„Integrarea cu armatele vestice este dăunătoare”**, subliniază pericolele unui parteneriat cu NATO sau cu alte forte vestice, prezentându-le ca fiind incompatibile cu suveranitatea și securitatea națională a Republicii Moldova. Acest discurs se axează pe ideea că, prin alinierea la standardele occidentale, Moldova ar deveni o țintă pentru conflicte internaționale, inclusiv prin implicarea sa în disputele dintre Est și Vest, în special în contextul agresiunii ruse.

În fine, narativul **„Regiunea transnistreană și problema teritorială”** exploatează conflictul nerezolvat din regiunea transnistreană, sugerând că orice mișcare privind consolidarea apărării naționale ar duce la escaladarea tensiunilor cu Rusia, care își menține o prezență militară în această regiune. Acest argument vizează îngrijorările populației privind un conflict deschis și perpetuează sentimentul de vulnerabilitate.

Aceste narative și mesaje care le susțin sunt menite să frâneze orice progres în domeniul apărării și să împiedice integrarea Republicii Moldova în alianțe strategice internaționale, având un impact direct asupra securității naționale.

Pilonul 5. Reziliența națională în context de securitate regional.

Eforturile actualei clase politice democratice de diminuare și chiar eliminare a posibilității alunecării țării într-un climat de insecuritate sunt văzute de actori maligni pro-ruși ca un risc real de pierdere a influenței asupra Moldovei. O regiune puternică (în care state UE/NATO și state non-UE/NATO își unesc eforturile pentru consolidarea propriei suveranități și independențe) nu convine intereselor Rusiei.

„Apropierea de Occident vulnerabilizează Moldova”, principalul narativ care țintește împiedicarea Moldovei să se consolideze în regiune, exploatează teama că orientarea pro-occidentală a țării ar atrage ireversibil conflicte cu Rusia și ar spori vulnerabilitatea față de agresiune externă. Prin acest discurs, se prezintă integrarea Moldovei în structuri occidentale ca o „provocare” la adresa stabilității regionale și un motiv pentru izolarea economică și politică a țării, încurajându-se astfel reorientarea pro-rusă ca un mijloc de „protejat” împotriva pericolelor externe.

„Amplificarea permeabilității la crize regionale” vizează temerea că implicarea în soluționarea crizelor din regiune ar expune Republica Moldova la conflicte și instabilitate.

Acesta sugerează că Moldova, prin implicarea în chestiuni regionale, ar deveni vulnerabilă la escaladarea conflictelor din vecinătate, mai ales în contextul agresivității rusești în Ucraina și în alte state din fostul spațiu sovietic. Prin amplificarea acestei idei, se încearcă să se creeze un climat de incertitudine, în care consolidarea securității naționale este văzută ca un risc suplimentar.

În fine, manipularea informațională legată de subiectul „*Neutralitatea Republicii Moldova*” susține că neutralitatea este cheia protejării securității sale, sugerând că orice tentativă de alianță cu forțe externe ar duce la escaladarea conflictelor și ar pune în pericol echilibrul regional. Acest discurs se folosește de istoria și tradițiile de neutralitate ale țării pentru a combate orice tentativă de apropiere de alianțe internaționale care ar putea consolida securitatea națională.

Aceste narative sunt menite să submineze eforturile de securizare a Republicii Moldova în fața provocărilor regionale și internaționale, împiedicând integrarea acestora în structuri de apărare care ar contribui la stabilitatea națională.

AMENINȚĂRI HIBRIDE ȘI INFORMAȚIONALE ÎN CONTEXTUL ELECTORAL 2024

I. Elemente de campanie MIIS

O prioritate a Centrului pentru anul 2024 a prezentat analiza și evaluarea influenței Rusiei și a amenințărilor hibride împotriva Republicii Moldova în contextul scrutinelor electorale. Evaluarea și identificarea riscurilor și amenințărilor la adresa caracterului suveran al procesului decizional relevant exercițiilor electorale este esențial pentru apărarea proceselor democratice. În cele ce urmează prezentăm elementele centrale de campanie privind MIIS:

Dezinformare și propagandă:

Rusia influențează Moldova prin campanii de dezinformare care subminează partidele pro-europene și promovează sentimente pro-ruse. În context electoral, observăm o dinamizare a campaniilor de dezinformare, o implicare activă a celor mai diverși actori și apelul la un întreg arsenalul de narative de dezinformare. Este vizată discreditarea instituțiilor democratice și a candidaților favorabili integrării în Uniunea Europeană, în special.

Referitor la dinamică în creștere a activităților de dezinformare, aceasta a fost identificată atât la nivel intern de structurile specializate din Republica Moldova⁷, cât și la nivel extern, de statele partenere ale RM⁸. Este de notat că majoritatea covârșitoare a acestei dezinformări țintește vorbitorii de limbă rusă (93% la începutul lunii oct. 2024).

Referitor la actorii implicați, avem de a face cu o vastă diversitate: de la oficiali ruși⁹ ¹⁰, la propagandiști ai regimului de la Kremlin și scheme ce implică atragerea unor celebrități internaționale să promoveze mesaje de decredibilizare a președintei Maia Sandu¹¹ și folosirea misiunii diplomatice ruse la Chișinău¹², și până la actori politici autohtoni.

Narativele de dezinformare identificate în context electoral, au fost diverse:

- **Pierderea suveranității:** Propaganda rusă susține că Moldova a pierdut suveranitatea, fiind controlată de Occident, și sugerează că țara este „târâtă” de Occident în conflictul din Ucraina¹³.
- **Alimentarea temerilor cu privire la integrarea în UE:** Campaniile de dezinformare afirmă că integrarea în UE va atrage Moldova în război, va afecta piața de desfacere a țării pentru

⁷ <https://sis.md/ro/content/comunicat-3>

⁸ <https://www.reuters.com/world/us-britain-canada-accuse-russia-plot-influence-moldova-election-2024-06-13/>

⁹ <https://www.mediafax.ro/politic/zaharova-a-comparat-utilizarea-limbii-romane-in-moldova-cu-un-genocid-de-tip-nazist-isw-scopul-retoricii-ar-fi-justificarea-unei-viitoare-agresiuni-ruse-22373392>

¹⁰ <https://hotnews.ro/serghei-lavrov-guvernul-de-la-chisinau-condus-de-cetateni-romni-pur-si-simplu-calca-pe-urmele-regimului-de-la-kiiev-vrea-sa-anexeze-moldova-la-romniardqu-14177>

¹¹ <https://www.npr.org/2024/02/27/1234114383/cameo-is-being-used-for-political-propaganda-by-tricking-the-stars-involved>

¹² https://www.youtube.com/watch?v=kOEh8GLiey8&ab_channel=Canal5Moldova

¹³ [Молдавская Политика](https://t.me/MoldovaPolitics/21100), <https://t.me/MoldovaPolitics/21100>

exportatori și va forța promovarea mesajelor de susținere a minorităților sexuale în școli și instituții publice¹⁴.

- **Reprezentarea eronată a impactului aderării la UE:** Potrivit propagandei ruse/pro-ruse aderarea la UE va duce la militarizare sau la pierderea neutralității iar drepturile minorităților etnice vor avea de suferit¹⁵.
- **Dezinformare cu subiectul energiei:** Narațiunile blocului „Victoria/Pobeda”, condus de la Moscova de Ilan Shor, sugerează că integrarea în UE va duce la creșterea tarifelor la energie și la pierderea surselor de energie mai ieftine, provenite din Rusia.
- **Promovarea Uniunii Economice Euro-Asiatice:** Flyerele distribuite în Moldova conțin informații manipulatorie despre așa-numitele beneficii ale Uniunii Economice Euro-Asiatice și despre presupusele dezavantaje ale aderării Moldovei la UE¹⁶.
- **Afirmații privind falsificarea voturilor:** Există acuzații privind posibile falsificări ale voturilor, cum ar fi cazul în care un blogger a susținut că Comisia Electorală Centrală l-a înregistrat pentru votul prin corespondență folosind date false¹⁷.
- **Acuzații și cenzura și controlul mass-media:** Blocul „Victoria/Pobeda” acuză guvernul de cenzurarea vocilor opoziției și închiderea canalelor media independente, susținând că presa de stat răspândește doar minciuni despre beneficiile integrării europene¹⁸.
- **Instrumentalizarea migrantilor:** Au fost distribuite scrisori false, care ar proveni de la Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în care se susține că guvernul ia măsuri pentru a atrage migranți din Orientul Mijlociu și pentru a impune practici religioase la locul de muncă, ceea ce ministerul a negat¹⁹.
- **Homofobia:** Unii politicieni din Chișinău folosesc homofobia ca strategie, răspândind informații false despre impunerea drepturilor LGBT ca o condiție pentru integrarea în UE, în ciuda faptului că UE nu impune astfel de condiții țărilor membre sau candidate²⁰.

Sprijin material pentru partidele politice pro-ruse:

Sprijinul financiar și logistic din partea Rusiei pentru partidele politice pro-ruse, pentru a distorsiona rezultatele alegerilor și adânci diviziunile sociale.

¹⁴ Igor Dodon, <https://t.me/igordodon/7819>

¹⁵ Romania_RU, https://t.me/romania_ru/45084

¹⁶ Ziarul de Gardă, <https://t.me/zdgmd/18059>

¹⁷ Bloggerul ValKo, <https://t.me/valkomd/1694>

¹⁸ Partidul Renaștere, https://t.me/partidul_renastere/6072

¹⁹ StopFals.md, <https://stopfals.md/>

²⁰ TVR Moldova, https://www.youtube.com/watch?v=CA1MM4hKk4M&ab_channel=TVRMOLDOVA

Atacuri cibernetice:

Implicații de ordin cibernetic pentru realizarea interferențelor în alegerile din Moldova prin atacuri care vizează infrastructuri critice, cum ar fi bazele de date ale alegătorilor, instituțiile media și sistemele de comunicare legate de alegeri²¹.

Instabilitatea politică internă:

- **Polarizare:** Scena politică din Moldova este puternic divizată între facțiunile pro-europene și pro-ruse, ceea ce sporește riscul de incidente sociale și proteste care degenerază, tulburarea proceselor democratice (blocarea/încercarea blocării decidenților în clădirile parlamentului, ministerelor, etc) sau confruntări violente inclusiv orchestrate de Rusia, așa cum s-a încercat în 2023²².

Regiunea Transnistreană și UTA Găgăuzia:

- **Regiunea transnistreană:** Reprezentanții regimului autoproclamat de la Tiraspol au încercat să împiedice desfășurarea în bune condiții a votului în secțiile organizate în stânga Nistrului.
- **UTA Găgăuzia:** UTA Găgăuzia este o altă zonă în care sentimentele pro-ruse sunt puternic alimentate și cultivate. Având în vedere influența pe care Ilan Shor o are aici, un risc semnificativ l-a prezentat interferență electorală și manipularea alegătorilor pentru a deturna rezultatele alegerilor și ale referendumului.

Vulnerabilități economice și sociale:

- **Instabilitate economică:** Nemulțumirile legate de prețul gazelor și energiei sunt folosite de politicienii pro-ruși și anti-democratici, atât din interiorul cât și din afara țării, pentru a influența electoratul.
- **Migrație și votul diasporei:** Actorii politici interni au contestat votul diasporei (unul tradițional pro-european), și au pot creat probleme logistice în asigurarea unui proces de vot corect și sigur pentru diaspora.

Provocări la adresa proceselor democratice:

- **Fraudă electorală și manipulare:** Moldova s-a confruntat cu probleme legate de fraudă electorală, inclusiv cumpărarea voturilor, manipularea listelor electorale și presiuni asupra angajaților din sectorul public pentru a vota pentru anumiți candidați.

²¹ Europa Liberă, <https://romania.europalibera.org/a/atacuri-cibernetice-republica-moldova-insitutii-ale-statului/33020207.html>

²² <https://www.dw.com/ro/plan-rusesc-cu-luare-de-ostatici-%C8%99i-atacarea-institu%C8%99iilor-de-stat-din-moldova/a-64688773>

Manipularea mass-media și războiul informațional:

- **Mass-media controlată de oligarhi:**

Acoperire părtinitoare a competiției electorale, în care surse mass-media favorizează anumite partide sau candidați politici, complicând și mai mult procesul electoral.

- **Acoperirea părtinitoare de către mass-media independente**

a competiției electorale, inclusiv favorizarea diviziunilor sociale prin prezentarea electoratului cu opinii anti-UE ca fiind inferiori celor cu viziuni pro-occidentale. Tendința de exagerare de către aceste media a influenței pe care Rusia o are asupra societății moldovenești în general, și asupra funcționarilor instituțiilor de stat în particular este, de asemenea, un factor care joacă în favoarea intereselor Rusiei în Republica Moldova.

Manipularea informațională străină:

Mass-media rusească, care este larg consumată în Moldova, joacă un rol semnificativ în modelarea opiniei publice, în special în zonele rurale și în rândul populațiilor vorbitoare de limbă rusă. Aceasta reprezintă o provocare pentru raportarea independentă și echilibrată și contribuie la răspândirea dezinformării în timpul alegerilor.

II. Constatări cheie privind MIIS în context electoral 2024

Urmare acțiunilor de identificare, monitorizare și contracarare a Manipulării Informației și Ingerințelor Străine (MIIS) în context electoral, se conturează următoarele:

În urma derulării măsurilor de analizare a datelor și informațiilor extrase în procesul de monitorizare a campaniilor duse de actorii anti-democratici / pro-ruși dar și a modului în care subiecte de maxim interes pentru populație au fost acoperite în presa legitimă, a reieșit faptul că **acțiunile de destabilizare a Moldovei prin acțiuni de tip MIIS sunt circumscrise unei strategii multi-scenariu, flexibilă și în continuă evaluare și adaptare.**

În privința referendumului european – văzut ca un punct slab în politica partidului de guvernământ și a președintei, cu potențial de a fi atacat prin manipulări astfel încât să proiecteze negativ și asupra președintei și să influențeze opțiunea la vot - la nivelul lunii Iulie – 2024 două scenariile cele mai favorizate de adversari:

A. Referendumul pică: vot pozitiv al majorității participanților, dar nu se îndeplinește procentului de 33,3% din electorat. Actorii politici și non-politici implicați în subminarea eforturilor europene ale Republicii Moldova au promovat intens campanii de distorsionare a efectelor apropierei de UE (solicitări nereale venite din parte Bruxelles-ului, impuneri dictatoriale, creșterea costurilor/scumpirea traiului, exodul tinerilor moldoveni) și denigrarea partidului de guvernământ și a președintei (prezențați ca fiind dezinteresați de doleanțele poporului și orientați doar către câștigul personal, aserviți elitelor vestice). Mesajele manipulative solicitau, în consecință, boicotarea referendumului pentru “lipsa lui de relevanță pentru moldoveni”.

Acest scenariu a fost observat ca fiind cel mai favorizat de către adversarii apropierei Republicii Moldova de Uniunea Europeană până după începutul lunii August 2024. Odată, însă, cu introducerea și promovarea în spațiul informațional public a candidatului favorit și apariția în spațiul informațional a sondajelor care indicau intenția de participare la vot precum și preferința unei părți substanțiale a votanților în favoarea prevederilor referendumului (și, cel mai probabil, odată cu rezultatele propriilor analize referitor la impactul campaniei de boicot la nivelul societății), a fost observată redirectionarea eforturilor actorilor manipulativi către convingerea celor care vor merge la vot să voteze împotriva. Astfel, s-a trecut la realizarea altui scenariu.

B. Referendumul trece la limită: un procent mic de votanți dar peste pragul de 33,3%, vot pozitiv al majorității lor. Analiza mediului informațional din Moldova a arătat că mesajele manipulatorii au fost adaptate rapid pentru a ținti spre creșterea nemulțumirilor populației generale cu privire la înscrierea Moldovei pe traseul European. O creștere procentuală semnificativă a mesajelor în limba română (inițial, preferate erau mesajele în limba rusă) arată că calculul adversarilor consolidării democratice a țării era mobilizarea unui vot negativ la referendum la nivelul unor categorii sociale defavorizate (populația rurală, cu venituri mici, implicată în agricultură) prezentă pe teritoriul întregii țări.

Analiza campaniilor de manipulare pe parcursul săptămânii de dinainte de data alegerilor (săptămâna 14 - 20 Octombrie, 2024) a indicat că la nivelul actorilor maligni scenariul în care referendumul o să treacă era cel mai creditat, drept care s-a trecut la manipularea populației astfel încât să se obțină un scor mare al voturilor negative – peste 40% împotriva - **ca să se poată contesta reprezentativitatea și validitatea lui**. Campania agresivă împotriva CEC, suma mare de bani iliciți investiți pentru a determina oamenii să voteze NU și legarea aproape a tuturor subiectelor de dezinformare a publicului moldovean cu narativul „UE este dictatorială” - toate acestea indică faptul că Rusia se aștepta ca referendumul să treacă la un prag foarte strâns, dar cu un rezultat și mai strâns.

Evoluțiile ulterioare au arătat că această estimare referitoare la strategia actorilor maligni a fost una corectă.

Cum era de așteptat, rezultatul strâns cu care referendumul a trecut a favorizat realizarea intenției actorilor politici pro-ruși să conteste rezultatul și să îl califice drept nelegitim. Campania manipulativă de **discreditare a opțiunii diasporei** (prin acreditarea ideii că doar moldovenii din Moldova ar trebui să aibă dreptul să decidă viitorul țării) și **de adâncire a diviziunilor sociale** („ei trăiesc în bunăstare în Vest, în timp ce noi ne chinăm cu traiul zilnic în țară din cauza politicienilor de la putere”) a fost condusă eficient prin intermediul canalelor media și a platformelor social media aliniate cu agenda pro-rusă. Modul în care exponenții societății (formatori de opinie, activiști, mass media independente) au prezentat rolul jucat de diaspora în menținerea traseului european/democratic al țării a contribuit la adâncirea acestor diviziuni. Laudele aduse opțiunii pro-democratice a diasporei în același timp în care contribuția votanților pro-democrație din țară a fost cel mai adesea ignorată sau prezentată prin atribuirea numerică a opțiunilor per regiuni a contribuit la imaginea “a două Moldove - una bună și una rea”. Această abordare dezechilibrată a alimentat percepția existenței a “două Moldove” - una progresistă, reprezentată de diaspora, și alta tradițională, reprezentată de cei rămași în țară.

Efectul acestei polarizări a fost amplificat de tratamentul problematic acordat comunității vorbitoare de limbă rusă în mass-media independentă. Tendința de a asocia automat această comunitate cu

pozițiile anti-europene sau pro-ruse a contribuit la marginalizarea ei și la adâncirea diviziunilor lingvistice și culturale existente. Această simplificare excesivă a ignorat complexitatea realității sociale și a servit, chiar dacă neintenționat, intereselor actorilor care urmăresc fragmentarea societății moldovenești.

Privind în perspectivă, există indicii clare că aceste tactici de manipulare și dezinformare vor fi continuate și rafinate în perspectiva alegerilor parlamentare din 2025. Având în vedere succesul relativ al strategiei de polarizare și eficacitatea demonstrată a narativelor care exploatează diviziunile sociale, este de așteptat ca actorii ostili să intensifice aceste eforturi. Miza crescută a alegerilor parlamentare, care vor determina capacitatea Republicii Moldova de a-și continua parcursul european și reformele democratice, va motiva probabil o campanie și mai agresivă de manipulare informațională. Este crucial ca lecțiile învățate din experiența recentă să fie aplicate în dezvoltarea unor mecanisme eficiente de contracarare a acestor amenințări, punând un accent deosebit pe consolidarea coeziunii sociale și reziliența informațională a societății.

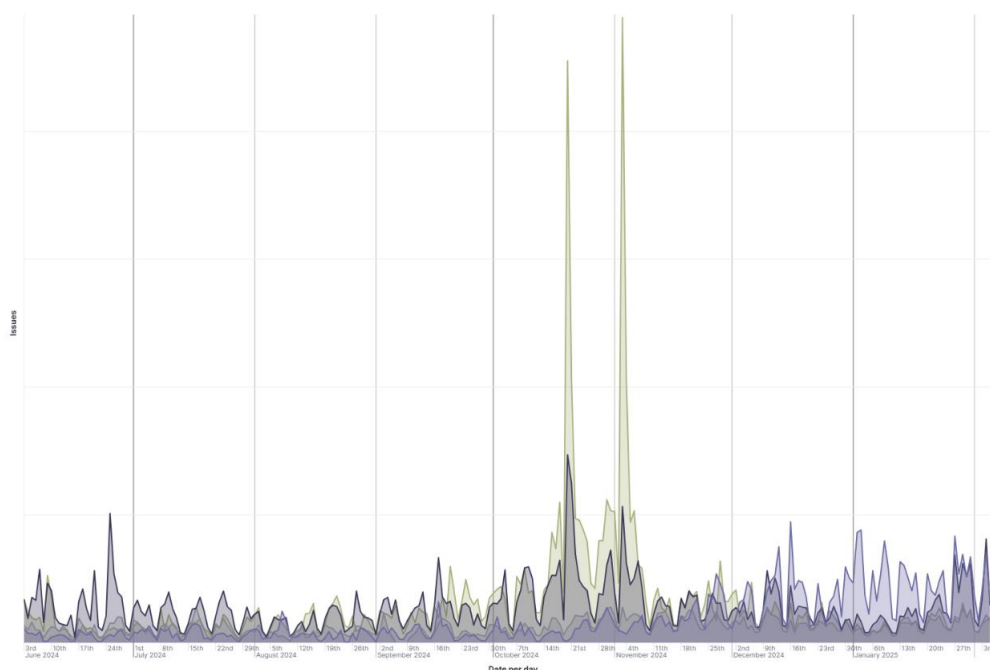
Alegerile parlamentare din 2025 vor avea loc într-un context geopolitic și informațional diferit și imprevizibil. Există un risc major ca platformele – Alegerile parlamentare din 2025 vor avea loc într-un context geopolitic și informațional diferit și imprevizibil. Există un risc major ca platformele – Facebook, Instagram, TikTok și YouTube – să nu mai coopereze activ cu autoritățile și organizațiile de fact-checking, iar măsurile de moderare a conținutului fals sau manipulator riscă să fie reduse semnificativ. Acest scenariu va crea un vid de reglementare care ar putea fi exploatat de actorii ostili pentru a amplifica conținutul manipulator, a destabiliza opinia publică și a influența rezultatul electoral, prin polarizarea și mai mare a societății și subminarea încrederii publicului în procesul democratic.

III. Evoluția modului de reflectare a subiectelor de interes public de către actorii maligni

Analiza evoluției modului în care temele de interes în societate au fost acoperite cu informații în online și social media permite evaluarea impactului actorilor maligni și al celor pozitivi.

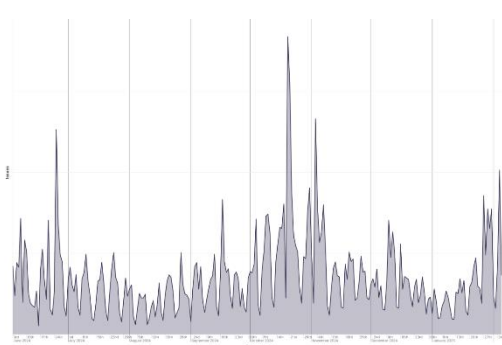
Arareori actorii anti-democratici / pro-ruși inventează teme de dezbatere sau aleg să comunice despre subiecte care stârnesc un interes marginal în societate. Cel mai adesea (dacă nu chiar de fiecare dată) aceștia exploatează pentru atingerea propriilor scopuri ascunse interesul legitim al populației, pe care îl intoxică cu ipoteze false dar care rezonază cu unele convingeri pre-existente.

După cum putem observa în graficul de mai jos, principalele teme de interes pentru populația din RM se regăsesc reflectate în narativele informaționale promovate atât de actorii maligni, prin acțiuni de dezinformare și manipulare a informațiilor, cât și de actorii pozitivi și cei neutrii, prin articolele postate și mesajele distribuite pe rețelele de socializare.

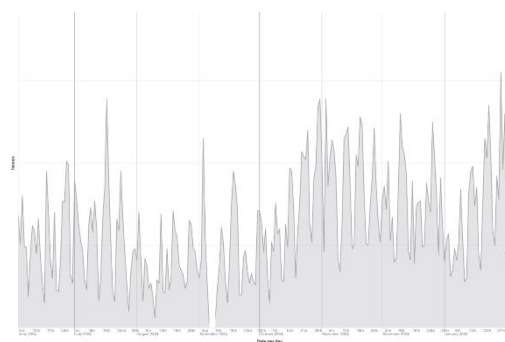

- **Alegeri în Moldova**
- **Consolidarea Sectorului de Apărare și Securitatea Țării în Context regional**
- **Integrarea Europeană**
- **Reziliența Economică și Siguranța Energetică**

Cu excepția perioadei electorale, când în mod firesc comunicarea pe tema alegerilor și a scrutinului a depășit ca intensitate orice altă temă, analiza spațiului informațional moldovenesc arată o preocupare pentru traseul european al țării constant reflectată în dezbaterea publică (cu un vârf în preajma referendumului pentru demararea procesului de aderare la UE), la fel ca interesul pentru subiecte ce țin de securitatea țării (în partea de jos a graficului, de intensitatea cea mai scăzută între cele patru subiecte, dar aproape liniar).

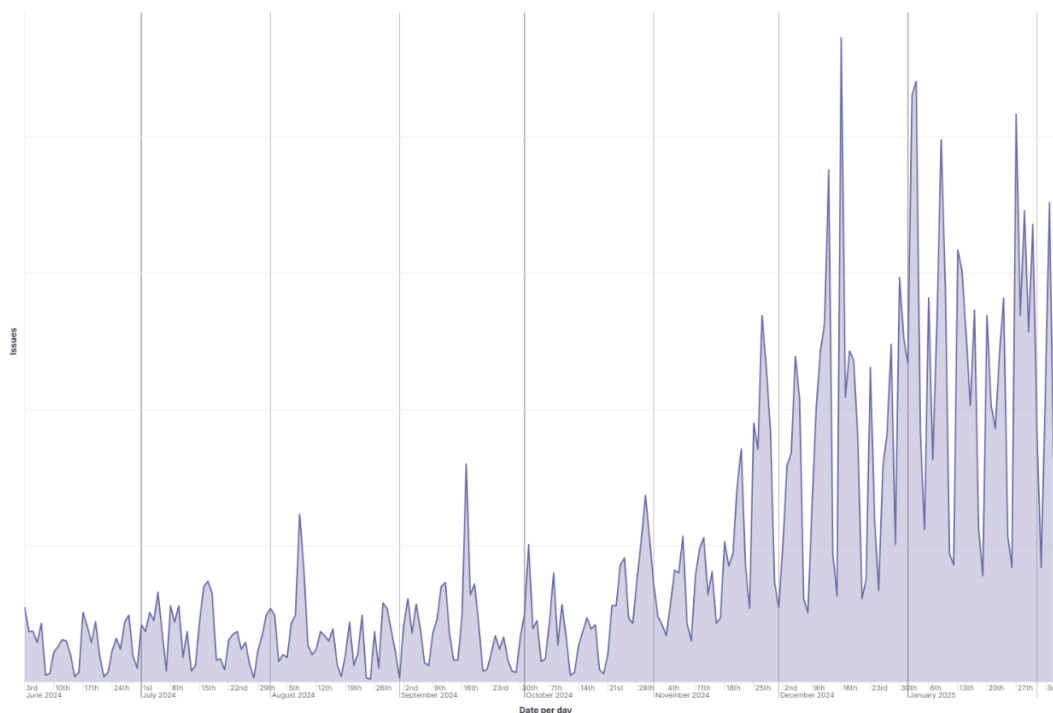
Integrarea Europeană

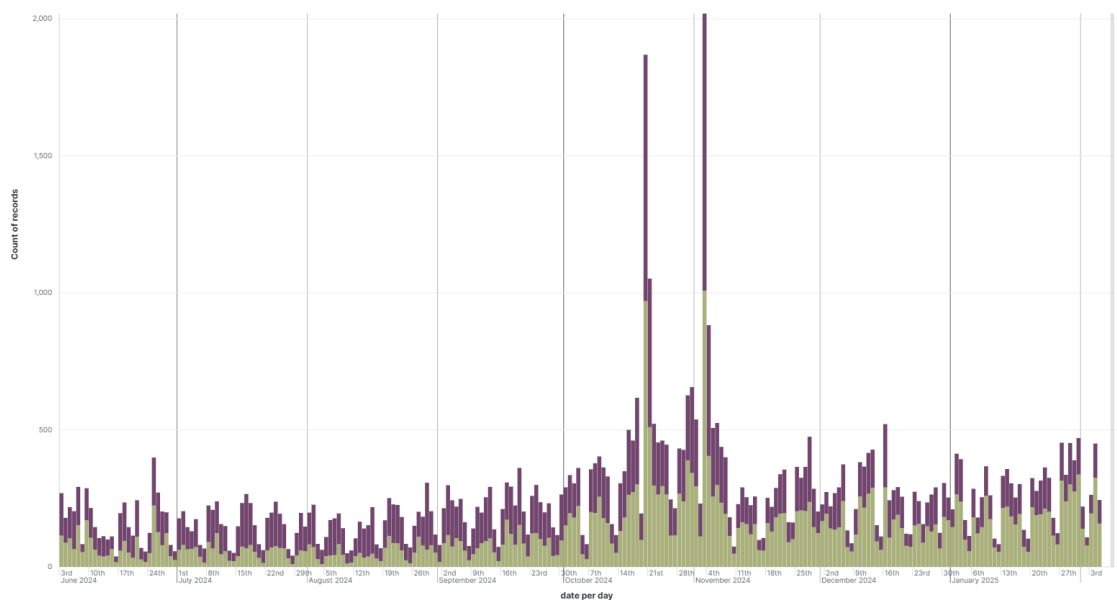
Consolidarea Sectorului de Apărare și Securitatea Țării în Context regional*

*graficele nu sunt la scară, ele sunt menite doar să indice evoluția interesului pentru subiect.

De departe cel mai mare interes în societate îl stârnește **Reziliența Economică și Siguranța Energetică** a țării, aflat după cum arată și graficul 4 pe o creștere abruptă odată cu apropierea sezonului rece.

Când vine vorba despre distribuția eforturilor actorilor maligni și a celor pozitivi de a acoperi subiectele de interes în societate (graficul 5, mai jos), deși se constată o vagă productivitate mai sporită din partea primilor, analiza datelor extrase în intervalul 1 iunie 2024 – 1 februarie 2025 arată că actorii productivi (în special mijloace media independente sau care au o politică echidistantă ce respectă standarde deontologice) au publicat și distribuit un număr de materiale consistent.

- *Actori pozitivi*
- *Actori maligni*

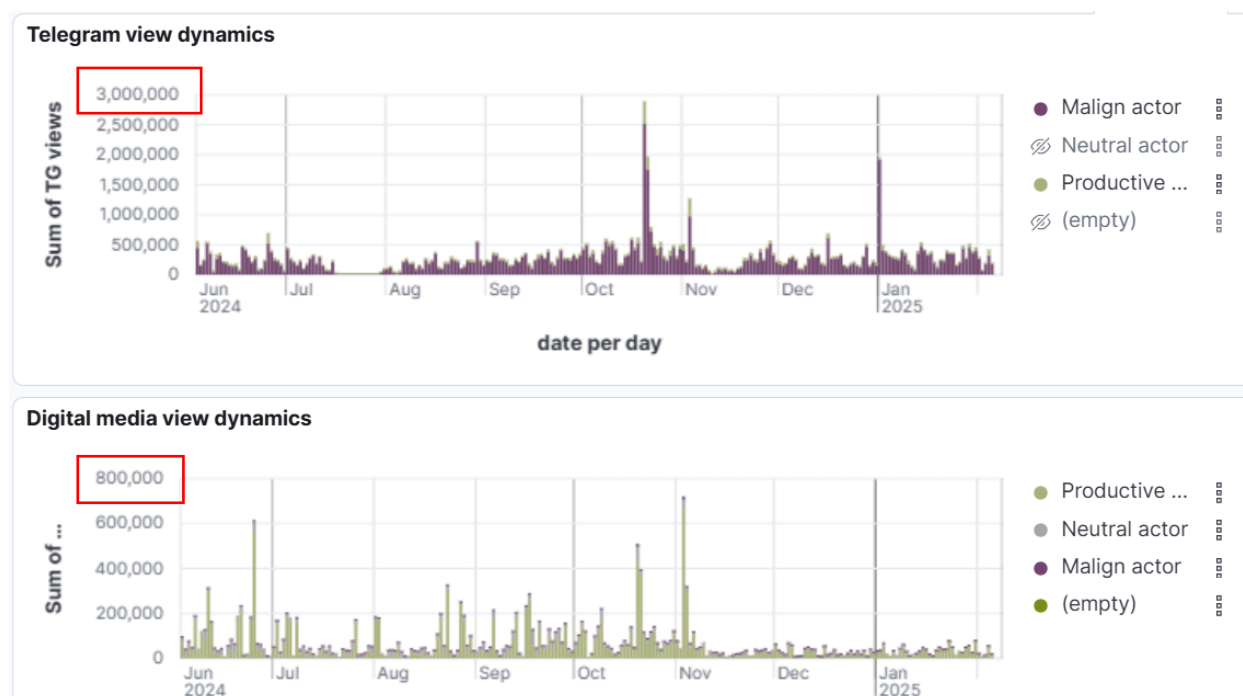
Problema apare atunci când analizăm impactul pe care aceste materiale publicate le-au avut asupra percepțiilor în societate. Dacă actorii productivi au avut un impact mai puternic pe mijloacele online

(pagini web ale unor publicații ce demonstrează echidistanță și independență; alte canale online precum blog-uri independente), actorii maligni s-au impus net pe platformele de social media. Așa cum observăm din graficele 6 și 7 de mai jos, măsurat în cifre absolute, impactul actorilor pozitivi este de aproape 4 ori mai mic decât al actorilor maligni. Acest fapt poate fi explicat atât prin apel la cauze obiective, cât și prin indicarea unor cauze subiective.

Când vine vorba despre cauzele obiective, este important să amintim că acțiunea de manipulare a opiniei publice este una concertată, strategizată și a cărei implementare este foarte bine pusă la punct. Actorii statali externi (politicieni, presa de stat din FR, Biserica Ortodoxă Rusă) dirijează puncte de sprijin/actori interni aliniați ideologic, după un plan complex care include studierea audiențelor și evaluarea permanentă a vulnerabilităților acestora. Mesajele sunt construite pentru a se suprapune și a alimenta emoții puternice existente deja la nivelul societății.

Dacă vorbim de cauze subiective, acestea țin de lipsa exercițiului presei independente de a ajusta mesajul lor astfel încât el să ajungă la toate tipurile de audiență. Urmare a unui istoric recent dar îndelungat de “demonizare” suferit de această parte a presei din partea guvernelor succesive de după 1992 și până în 2019 – 2020, presa independentă afișează, încă, o mentalitate de guerilă de tip „noi vs. voi”. Multe dintre materialele publicate sunt scrise cu intenția informării corecte a populației afirmat pro-democratice, fără să ia în calcul un demografic social important: populația care nu are formate convingeri ferme de nicio parte a axei politice, care este expusă mesajelor de dezinformare și pe care nu le poate combate în lipsa unei educații media adecvate.

Însumate, vizualizările pe care actorii maligni le-au înregistrat pentru mesajele lor în intervalul analizat sunt net superioare celor ale actorilor productivi sau neutri. După cum observăm în tabelul de mai jos, dominația pe care aceștia o înregistrează pe platformele sociale Telegram și Tik-Tok, unde reglementarea este aproape inexistentă, este doar în parte contrabalansată de prestația bună a actorilor pozitivi și neutri de pe digital media.

Main reach metrics

category	Telegram views	digital media views	YouTube views	Instagram likes	TikTok views	Facebook reactions
(empty)	-	-	-	-	421,959	-
Malign actor	63,402,824	295,309	1,939,153	159,721	3,743,889	24,333
Neutral actor	12,448,274	2,549,920	288,248	218,731	1,237,529	6,991
Productive actor	7,244,521	13,875,064	2,337,759	516,544	2,000,660	81,539

SCENARII VULNERABILE STABILITE PENTRU PROCESELE DEMOCRATICE ÎN 2025

Alegerile parlamentare din 2025 sunt expuse la o serie de riscuri informaționale și strategii de influență externă, menite să submineze parcursul european al Republicii Moldova și să destabilizeze procesul democratic. Din analiza obiectivelor adversarului reiese o strategie complexă, care combină manipularea electorală cu operațiuni sofisticate de influență a opiniei publice.

Scopul principal este slăbirea parcursului european al țării și consolidarea unui guvern favorabil Rusiei.

Pentru atingerea scopului, actorii pro-ruși vor utiliza un spectru larg de tactici de război hibrid inclusiv:

- constrângeri economice inclusiv în sectorul energetic, comerț și gestionare a activelor;
- prezență militară în regiunea Transnistreană;
- sprijin pentru separatiștii din regiunea Transnistreană și liderii din UTA Găgăuzia;
- exploatarea rețelelor de corupție care leagă mediul de afaceri, politica și crima organizată;
- atacuri cibernetice țintite;
- interferență directă în alegeri prin mituirea alegătorilor și intimidare.

În peisajul actual, alegerile nu mai sunt doar despre vot, ci despre modelarea percepției publice înainte de scrutin, astfel încât opțiunile alegătorilor să fie deja ghidate de o realitate artificial construită. Tactica Rusiei nu este doar de a atrage sprijin pentru candidați favorabili intereselor rusești, ci și de a construi un cadru mental în care electoratul percepe parcursul pro-european ca fiind periculos, ne-sustenabil sau impus din extern. Această abordare implică:

- **Amestecul dintre dezinformare și realități economice/sociale** – utilizarea unor probleme obiective (prețuri ridicate, crize economice) pentru a crea percepția că acestea sunt rezultatul exclusiv al orientării pro-europene.
- **Subminarea credibilității instituțiilor democratice** – prezentarea procesului electoral ca fiind fraudat, controlat din exterior sau incapabil să reflecte voința reală a cetățenilor.
- **Exploatarea diviziunilor sociale** – alimentarea tensiunilor pe teme precum valorile tradiționale, suveranitatea națională sau apartenența etnică pentru a polariza societatea și a slăbi coeziunea națională.
- **Construirea unui cadru de inevitabilitate** – promovarea ideii că o apropiere de Rusia este soluția logică și inevitabilă, iar orice altă direcție va duce la colaps economic și instabilitate socială.

În acest context, se conturează mai multe scenarii vulnerabile care pot fi exploatare de actorii pro-ruși pentru a modela percepția publicului și a determina o alegere „ghidată” la urne.

Scenariul 1: Frica de sărăcie și dependența energetică.

Cetățenii sunt îngrijorați de prețurile în creștere, de facturile care devin greu de plătit și de ideea că nu vor putea trece peste iarnă fără sprijin extern iar prețurile la bunuri de consum vor continua să crească. Această frică este alimentată sistematic prin propagandă, care sugerează că aderarea la UE va duce la și mai multe sacrificii economice, în timp ce Rusia este prezentată ca partener binevolent, „singura soluție reală” pentru stabilitate (stabilizarea prețurilor și reducerea costurilor de viață).

- **Obiectivul de influențare a opiniei publice:** Eroziunea încrederii în guvernarea pro-europeană prin convingerea electoratului că Occidentul „a impus” Moldovei o tranziție energetică ne-sustenabilă.
- **Narațiunea promovată:** „Vestul v-a sărăcit și v-a făcut dependenți de energia scumpă, în timp ce Rusia este un partener de încredere care vă poate oferi stabilitate și prețuri accesibile.”

Scenariul 2: Confruntarea valorilor tradiționale/liberale.

Religia și valorile tradiționale sunt adânc înrădăcinate în cultura națională. Rusia va folosi acest aspect pentru a genera un conflict artificial între „Moldova tradițională/conservatoare” și „Moldova europeană”, prezentând UE ca un pericol la adresa credinței și familiei, portretizând-o ca pericol pentru identitatea culturală.

- **Obiectivul adversarului:** Aprofundarea diviziunilor societale (rupturi între segmentele conservatoare și cele progresiste ale societății) astfel încât dezbateră să nu mai fie despre economie sau securitate, ci despre „supraviețuirea identității moldovenești”.
- **Narațiunea promovată:** „Occidentul vrea să distrugă familia tradițională și să impună ideologia libertină. Moldova trebuie să-și apere credința și valorile.”

Scenariul 3: Alimentarea tendințelor separatiste (UTAG).

UTAG și regiunea transnistreană sunt zone unde influența rusă este puternică. Orice mesaj care le amplifică statutul de „victime ale Chișinăului” este un pas spre divizare și instabilitate.

- **Obiectivul adversarului:** Contestarea legitimității autorităților centrale și slăbirea acestora prin încurajarea regiunilor să ceară mai multă autonomie sau chiar separare.
- **Narațiunea promovată:** „Chișinăul vrea să distrugă autonomia găgăuză. Singura protecție reală vine de la Moscova.”

Scenariul 4: Demonizarea UE și transformarea ei în „dușmanul Moldovei”.

Integrarea europeană este un proces complex, cu beneficii pe termen lung. Propaganda Rusiei va încerca să transforme acest parcurs într-o amenințare, insistând pe costurile inițiale și pe „prețul” aderării.

- **Obiectivul adversarului:** Sporirea scepticismului și atitudinii ostile față de UE și să facă ideea de integrare cât mai neatractivă.
- **Narațiunea promovată:** „UE vrea să ne controleze, ne îndatorează pentru a controla deciziile, vrea să ne ia pământurile și resursele. Moldovenii vor deveni chiriași în propria țară.”

Scenariul 5: Ostilitate față de diasporă.

Diaspora este unul dintre cele mai puternice segmente ale electoratului pro-european. Pentru a limita influența sa, adversarii vor încerca să o discrediteze și să-i reducă accesul la procesul electoral.

- **Obiectivul adversarului:** Alimentarea unei diviziuni între moldovenii din țară și cei din diaspora, pentru a reduce participarea electorală a acestora.
- **Narațiunea promovată:** „Diaspora nu are dreptul să decidă pentru cei care trăiesc în Moldova.”

Scenariul 6: Manipularea subiectului negocierilor de pace în Ucraina.

În cazul în care războiul din Ucraina va ajunge la o fază de negocieri, actorii pro-ruși/antioccidentali vor folosi acest moment pentru a promova ideea că Moldova trebuie să adopte o poziție „pragmatică” și să renunțe la sprijinul pentru Ucraina. Ralierea opiniei publice la ideea că pacea trebuie obținută prin orice mijloace, deci inclusiv cedarea unor teritorii din partea Ucrainei, va fi de asemenea o parte importantă din campania de manipulare în favoarea Kremlinului.

- **Obiectivul adversarului:** Sub pretextul „neutralității” și „păcii”, justificarea apropierei de Rusia ca unică soluție pentru securitatea Moldovei.
- **Narațiunea promovată:** „Moldova trebuie să se distanțeze de Ucraina și să-și asigure pacea printr-o înțelegere cu Rusia”.

Anticiparea este că în 2025, Rusia va aplica tactici și metode combinate de manipulare a opiniei publice pentru a submina parcursul european al Republicii Moldova și a favoriza candidați pro-ruși. Se va intensifica cooptarea Bisericii Ortodoxe pentru a răspândi narative anti-UE, promovând ideea că integrarea europeană amenință valorile tradiționale și identitatea națională. Presa independentă și societatea civilă vor fi ținte directe ale atacurilor informaționale, fiind discreditate prin campanii de dezinformare și atacuri coordonate menite să erodeze încrederea publicului în acestea. Rusia va continua delegitimarea votului diasporei, promovând ideea că moldovenii din străinătate nu ar trebui să decidă viitorul țării și încercând să reducă accesul acestora la urne. În paralel, actorii pro-ruși vor promova un climat de frică, amplificând narative despre un posibil conflict militar, o criză economică iminentă și pierderea suveranității Moldovei sub influența Occidentului. Autoritatea electorală va fi

atacată sistematic, prin acuzații de fraudă și tentative de compromitere a procesului electoral, în timp ce corupția electorală va fi utilizată pentru mobilizarea alegătorilor favorabili Rusiei, inclusiv prin transport organizat și cumpărarea voturilor. Se va recurge la micro-targetare și exploatarea vulnerabilităților sociale, adaptând mesajele pentru diferite categorii de alegători.

Prin aceste tactici, Rusia nu doar că va influența alegerile, ci va încerca să redefinească percepțiile colective înainte de scrutin, consolidând un climat de incertitudine, neîncredere și divizare socială. Miza acestui proces nu este doar competiția electorală, ci remodelarea realității politice și sociale, astfel încât parcursul european al Moldovei să fie perceput ca nesustenabil, riscant și impus din exterior, iar apropierea de Rusia să fie acceptată ca singura alternativă viabilă. În acest context, bătălia nu este doar pentru voturi, ci pentru percepțiile și convingerile cetățenilor, pentru capacitatea lor de a-și defini viitorul în mod liber, fără constrângeri impuse prin manipulare și dezinformare.

MĂSURI STRATCOM DE RĂSPUNS LA PROVOCĂRILE 2025

Evaluarea MIIS arată că amenințările informaționale vor domina agenda de securitate în următoarea perioadă, miza fiind zădărnicierea Moldovei în procesul de dezvoltare și modernizare prin consolidarea relațiilor de cooperare cu partenerii democratici.

Următoarele măsuri pot contribui la diminuarea și eliminarea efectelor negative ale manipulării informației și ingerințelor străine.

I. Consolidarea prin coalizarea largă a tuturor forțelor democratice din Moldova: partidele și mișcările politice, mass-media și societatea civilă cu vederi democratice, mediul academic progresist, reprezentanții clerului preocupați de bunăstarea poporului. Asigurarea, în acest format, a menținerii traiectoriei democratice a țării.

II. Comunicarea transparentă și cât mai directă posibil, în spațiul online, pe rețele sociale și în întrevederi directe, prin explicarea proceselor și reformelor democratice, a agendei de aderare, a beneficiilor pe care înscrierea țării pe traseul de aderare le va aduce pentru toți cetățenii. Clarificarea tuturor îngrijorărilor, precizarea informațiilor ce încă nu ajung la toate categoriile de cetățeni este esențială. Conștientizarea populației asupra intereselor maligne străine de a menține țara la limita sărăciei, pentru a o putea controla.

III. Consolidarea legislativă într-un mod cât mai incluziv și transparent atât a mecanismelor electorale, cât și a celor care privesc organizarea și finanțarea partidelor politice. Asigurarea unui mediu comunicațional sănătos, în care fiecare cetățean să aibă acces direct la informație utilă și pertinentă, în limba maternă.

IV. Continuarea activității de cercetare în vederea identificării actorilor din spatele operațiunilor MIIS, a rețelelor acestora și a parametrilor de activitate și angajament, identificarea narațiunilor nou apărute și analiza utilizării AI și a comportamentului neautentic, cu accent pe profilurile false de pe rețelele de socializare și pe videoclipurile deep fake în care se pretinde că apar lideri politici.

V. Comunicare strategică care să se concentreze pe publicul primar și secundar²³, sensibilizând publicul moldovean și partenerii internaționali cu privire la riscuri și amenințări, evidențiind activitățile naționale de combatere a acestora. Comunicarea rezultatelor cercetării, cu accent pe narațiunile pro-ruse, actorii din spatele activității MIIS și abordările pro-ruse din social media utilizate pentru manipularea opiniei publice moldovenești.

²³ Public primar: include alegătorii moldoveni în general, în special tinerii, indecizii și populația rurală, precum și diaspora moldovenească și alegătorii ezitanți. Audiențe secundare: inclusiv populația generală regională (țările din Europa de Est, în special Ucraina și România) și populația internațională din SUA, UE și statele membre NATO (prin intermediul știrilor internaționale).

CENTRUL PENTRU
COMUNICARE STRATEGICĂ
ȘI COMBATERE A DEZINFORMĂRII

